

ПРОПОЗИЦІЇ

Міністерства аграрної політики та продовольства України
до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих
актів щодо державної системи моніторингу довкілля»

внесений Кабінетом Міністрів України

Реєстраційний номер 7327 від 28.04.2022

До першого читання

1. Мінагрополітики підтримує проект Закону із зауваженнями.

2. Проект Закону визначає основні засади створення і функціонування державної системи моніторингу довкілля та її підсистем, загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення прийняття управлінських рішень і доступу до екологічної інформації та взаємодії її галузевих складових.

Водночас, слід зазначити, що норми проекту Закону містять низку суперечностей та неузгодженостей із законодавством.

2.1. Правові, економічні та соціальні основи охорони земель визначені Законом України «Про охорону земель» (далі – Закон).

Відповідно до частини першої статті 1 Закону охорона земель – система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

В абзаці п'ятнадцятому частини другої статті 1 Закону визначено правові засади охорони ґрунтів, відповідно до яких охорона ґрунтів – система правових, організаційних, технологічних та інших заходів, спрямованих на збереження і відтворення родючості та цілісності ґрунтів, їх захист від деградації, ведення сільськогосподарського виробництва з дотриманням ґрунтозахисних технологій та забезпеченням екологічної безпеки довкілля.

Стаття 2 Закону визначає, що всі землі в межах території України є об'єктом особливої охорони держави.

З метою організації системи охорони земель абзацами дев'ятим, десятим та одинадцятим частини другої статті 1 Закону визначено основні види негативних природних явищ і процесів, які своїми наслідками мають погіршення природного стану земель і ґрунтів, безповоротної втрати їх родючості та інших якісних показників.

Зокрема, деградація ґрунтів – погіршення корисних властивостей та родючості ґрунту внаслідок впливу природних чи антропогенних факторів.

Деградація земель – природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів.

Забруднення ґрунтів – накопичення в ґрунтах речовин, які негативно впливають на їх родючість та інші корисні властивості.

Частиною першою статті 23 Закону встановлено, що державна комплексна система спостережень включає топографо-геодезичні, картографічні, ґрунтові, агрохімічні, радіологічні та інші обстеження і розвідування стану земель і ґрунтів, їх моніторинг.

Статтею 192 Земельного кодексу України (далі – Кодекс) визначено, що основними завданнями моніторингу земель є прогноз еколого-економічних наслідків деградації земельних ділянок з метою запобігання або усунення дії негативних процесів.

Натомість проектом Закону передбачається виключення статті 192 Кодексу, якою на даний час врегульовано правові засади моніторингу земель.

Крім того, проектом Закону передбачено викладення статті 54 Закону у новій редакції, зокрема, відповідно до частин першої – третьої цієї редакції передбачається, що:

«Моніторинг земель проводиться з метою своєчасного виявлення зміни стану забруднення і властивостей ґрунтів, оцінки здійснення заходів щодо охорони земель, збереження та відтворення родючості ґрунтів, попередження впливу негативних процесів і ліквідації наслідків цього впливу.

Основними завданнями моніторингу земель є прогноз еколого-економічних наслідків забруднення ґрунтів з метою запобігання або усунення дії негативних процесів.

Моніторингу підлягають ґрунти, що зазнали забруднення внаслідок стихійного лиха, аварій, надзвичайних ситуацій, господарської діяльності, що призвели до негативного впливу на довкілля і здоров'я людей.»

Здійснення у вигляді державної комплексної системи спостережень ґрунтових, агрохімічних, радіологічних та інших обстежень і розвідування стану земель і ґрунтів, їх моніторинг обумовлюється статтею 23 Закону.

Таким чином, вказана редакція підпунктів 3 і 14 розділу 1 проекту Закону суперечить встановленим законодавством України у сфері охорони ґрунтів гарантіям захисту всіх ґрунтів від шкідливого впливу природних та антропогенних факторів. Отже, прийняття проекту Закону може призвести до відсутності належного контролю за станом якісних показників ґрунтів, у тому числі такого важливого показника ґрунту, як родючість.

Враховуючи викладене, пропонуємо залишити статті 191 і 192 Кодексу та статтю 54 Закону у чинній редакції.

2.2. Проектом Закону пропонується, серед іншого, внести зміни до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», відповідно до яких державна система моніторингу довкілля включає такі підсистеми: моніторинг атмосферного повітря; моніторинг вод; моніторинг земель; моніторинг біо- та ландшафтного різноманіття; моніторинг місць утворення,

зберігання і видалення відходів; моніторинг ендегенних і екзогенних геологічних процесів (видові і просторові характеристики, активність прояву); моніторинг впливу фізичних факторів (температура, шум, вібрація, іонізуюче та неіонізуюче випромінювання).

Порядок функціонування державної системи моніторингу довкілля та її підсистем визначається Кабінетом Міністрів України.

Дані та інформація, що отримуються в порядку функціонування державної системи моніторингу довкілля та її підсистем, надходять до загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення прийняття управлінських рішень та доступу до екологічної інформації та її мережі.

Проектом Закону передбачено внесення змін до Кодексу та Закону, згідно з якими моніторинг земель – це система спостережень за станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів.

Моніторинг земель є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля.

Основними завданнями моніторингу земель є прогноз еколого-економічних наслідків забруднення ґрунтів з метою запобігання або усунення дії негативних процесів.

Моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення включає: агрохімічне обстеження ґрунтів; контроль змін якісного стану ґрунтів; агрохімічну паспортизацію земельних ділянок.

У розділі «Шляхи і способи розв'язання проблеми, строки виконання Програми» Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 р. № 70-р, зазначено, що для отримання коректної інформації про стан земельних ресурсів і здійснення контролю за їх використанням та охороною передбачається розроблення автоматизованої системи моніторингу земель на основі використання даних дистанційного зондування Землі.

Пунктом 14 розділу 1 проекту Закону передбачено доповнити Закон новою статтею 54¹, відповідно до якої з метою інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, прозорості даних та обміну інформацією щодо моніторингу земель, стану земель та землекористування, а також забезпечення інших інформаційних потреб управління в сфері використання та охорони земель, розпорядження землями, організації землеустрою використовуються сучасні інформаційні технології, зокрема автоматизовані інформаційні системи у сфері використання та охорони земель.

На сьогодні Держгеокадастром забезпечується ведення та адміністрування Державного земельного кадастру – єдиної державної геоінформаційної системи відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами.

Державний земельний кадастр ведеться з метою інформаційного забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб при регулюванні земельних відносин; управлінні земельними ресурсами; організації раціонального використання та охорони земель; здійсненні землеустрою; проведенні оцінки землі; формуванні та веденні містобудівного кадастру, кадастрів інших природних ресурсів; справлянні плати за землю.

Порядком інформаційної взаємодії між Державним земельним кадастром, іншими кадастрами та інформаційними системами, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03 червня 2013 р. № 483, визначено механізм обміну інформацією між Державним земельним кадастром, іншими кадастрами та інформаційними системами та встановлено перелік відомостей, обмін якими може здійснюватися у процесі такої взаємодії.

Відповідно до пунктів 12, 12² вищевказаного порядку держатель Державного земельного кадастру надає суб'єктам інформаційного обміну доступ до Державного земельного кадастру для безпосереднього відображення геопросторових даних інших інформаційних систем на картографічній основі Державного земельного кадастру у вигляді інформаційних шарів і атрибутів.

Дані інших кадастрів та інформаційних систем, розміщені на картографічній основі Державного земельного кадастру у вигляді інформаційних шарів і атрибутів, є офіційними. У разі потреби такі дані можуть уточнюватися після розроблення документації, передбаченої законодавством.

З огляду на зазначене, виникає питання щодо доцільності створення окремої автоматизованої інформаційної системи у сфері використання та охорони земель.

Водночас звертаємо увагу, що зі змісту запропонованих положень проекту Закону не зрозуміло, який центральний орган виконавчої влади буде забезпечувати ведення та адміністрування автоматизованої інформаційної системи у сфері використання та охорони земель, порядок її функціонування, перелік даних, які буде містити ця система. Також у проекті Закону відсутня інформація стосовно джерел фінансування, за рахунок яких буде створено автоматизовану інформаційну систему у сфері використання та охорони земель.

З метою узгодження нової статті 54¹ з передбаченими у проекті Закону змінами до статті 22 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» вважаємо за доцільне вказану статтю 54¹ викласти в такій редакції:

«Стаття 54¹. Інформаційне забезпечення управління у сфері охорони земель

З метою інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, прозорості даних та обміну інформацією щодо моніторингу земель, стану земель та землекористування, а також забезпечення інших інформаційних потреб управління у сфері охорони земель, розпорядження землями, організації землеустрою використовуються сучасні інформаційні технології, зокрема автоматизована інформаційна система моніторингу земель.

У межах інформації, що отримується у сфері охорони земель і використовується для інформаційних потреб управління в галузі охорони навколишнього природного середовища, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, забезпечується технологічна сумісність та здійснюється інформаційна взаємодія автоматизованої інформаційної системи моніторингу земель із загальнодержавною екологічною автоматизованою інформаційно-аналітичною системою забезпечення прийняття управлінських рішень і доступу до екологічної інформації та її мережею.».

**Міністр аграрної політики та
продовольства України**

Микола СОЛЬСЬКИЙ